

Általános érettségi tantárgyi vizsgakatalógus

Földrajz

■ SPLOŠNA MATURA

A tantárgyi vizsgakatalógus a **2008.** évi tavaszi vizsgaidőszaktól érvényes az új megjelenéséig.

A katalógus érvényességéről az adott évben az az évi Általános érettségi vizsgakatalógus rendelkezik.

Ljubljana 2006

Državni izpitni center

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezető	4
2. A vizsga céljai	5
3. A vizsga szerkezete és értékelése	6
3.1 A vizsga szerkezete	6
3.2 Feladattípusok és értékelésük	6
3.3 A kognitív célok fokozatainak részarányai	7
3.4 A feladatok értékelésének kritériumai	7
4. A vizsga tartalma és céljai	13
4.1 Általános földrajz	14
4.2 A világ regionális földrajza	17
4.3 Európa regionális földrajza	21
4.4 Szlovénia földrajza	28
5. A gyakorlati munka követelményei	32
5.1 Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok hazai környezetben.....	32
5.2 Földrajzi tanulmányi kirándulás.....	35
6. Különleges bánásmódot igénylő jelöltek.....	36
7. Irodalom.....	37

1. BEVEZETŐ

A földrajz választható tantárgy az általános érettségien. A 4. évfolyamban a jelöltek minimum 105 tanítási órában készülnek az érettségire, illetve ismerik meg Szlovénia tájait (35 óra felkészülés, 35 óra a szlovén tájak témakör tárgyalása, 35 óra terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok, valamint tanulmányi kirándulás). Az olasz tannyelvű és a kétnyelvű iskolákban 35 órában Olaszország, illetve Magyarország régióit tárgyalják Szlovénia tájainak megismerése helyett.

A jelöltek egy követelményszinten vizsgáznak földrajzból. A tudásfelmérés írásbeli vizsga, valamint terepen, laboratóriumi gyakorlatokon és tanulmányi kiránduláson elvégzett feladatok összessége. Az értékelés külső, kivéve az osztályzat 20 %-át, amellyel a terepmunka, valamint a laboratóriumi gyakorlatok és a tanulmányi kiránduláson elvégzett feladatok vannak értékelve.

A feladatlapok megoldására összesen 180 perc áll a vizsgázók rendelkezésére. Az 1. számú feladatlap megoldási ideje 100 perc, a 2. számú feladatlapra pedig 80 perc áll rendelkezésre. A vizsgán a jelöltek nem használhatnak atlaszt, mert minden szükséges térkép és képanyag a feladatlap melléklete.

2. A VIZSGA CÉLJAI

A vizsga célja felmérni a jelölt tudásában a következőket:

1. a mai világ és a szűkebb környezet térbeni jelenének megértését és ennek alkotó jellegű értékelését, tekintettel mindazokra a napi információkra, amelyek térbeni jelentőségűek;
2. a legfontosabb természet- és társadalomföldrajzi jelenségek és folyamatok, valamint ok–okozati összefüggéseik megértését;
3. a természet - és társadalomföldrajzi jelenségek és folyamatok elrendeződésének, törvényszerűségeinek, valamint ezek adott országok fejlettségére gyakorolt hatásának megértését;
4. a világ természeti, kulturális, civilizációs és politikai változatossága földrajzi okainak megértését;
5. a földrajzi környezetvédelem problémáinak, valamint az ember vágyai és a természet közötti egyensúly fenntartására való törekvések jelentőségének megértését;
6. a természeti és társadalmi tényezők, jelenségek és folyamatok közvetlen és közvetett földrajzi megfigyelésének képességét;
7. a tájak különböző ismérveinek megismerését és ezek földrajzi értelmezését;
8. a földrajzi források és a szakirodalom (atlaszok, térképek, statisztikai anyag, grafikai ábrázolások, képanyag, útleírások, cikkek) önálló használatának képességét;
9. a szűkebb környezet általános tanulmányozása és kutatása, valamint ennek fejlődésére vonatkozó döntéshozás képességét;
10. a földrajzi elmélet és gyakorlat közti kapcsolat szintjének megértését, valamint az aktív terepkutató munka képességének fejlesztését;
11. a földrajzi adatok, tényezők, jelenségek és folyamatok értékelésének, valamint összefoglalásának képességét különböző időszakokban.

3. A VIZSGA SZERKEZETE ÉS ÉRTÉKELÉSE

3.1 A VIZSGA SZERKEZETE

■ Írásbeli rész

Feladatlap	Feladatlap címe	Megoldási idő	Összosztályzat része	Értékelés	Segédeszközök
1	Általános földrajz, kiválasztott régiók a világ és Európa földrajzából	100 perc	48 %	külső	töltőtoll ill. golyóstoll
2	Szlovénia földrajza	80 perc	32 %	külső	

1. számú feladatlap

A témaköröket és a kiválasztott régiókat a tanév kezdete előtt nyilvánosságra hozzuk a végzős évfolyamok számára, és február első keddjén, 12 órakor ezek megtekinthetők az országos vizsgaközpont honlapján (www.ric.si). Ezt követően az iskolákat írásban értesítjük az egyes témakörök tartalmáról.

■ Gyakorlati rész

Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok, valamint tanulmányi kirándulás	35 óra	20 %	belső	a terepgyakorlathoz szükséges eszközök
---	--------	------	-------	--

3.2 FELADATTÍPUSOK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

1.sz. feladatlap

Általános földrajz, kiválasztott régiók a világ és Európa földrajzából, 20–50 kérdés.

- Feladattípusok**
- strukturált kérdések
  - objektív jellegű feladatok
  - értelmező feladatok

Értékelés

A kérdések – nehézségüktől függően – 1–4 ponttal vannak értékelve. A jelöltek max. 60 pontot érhetnek el.

2.sz. feladatlap

Szlovénia földrajza, 15–40 kérdés.

- Feladattípusok**
- strukturált kérdések
  - objektív jellegű feladatok
  - értelmező feladatok

Értékelés

A kérdések – nehézségüktől függően – 1–4 ponttal vannak értékelve. A jelöltek max. 40 pontot érhetnek el.

Terep - és laboratóriumi munka, valamint tanulmányi kirándulás

Terep- és laboratóriumi munka, tanulmányi kirándulás

Értékelés – 72 pont

3.3 A KOGNITÍV CÉLOK RANGSOROLÁSI SZINTJEINEK RÉSZARÁNYAI

A követelt tudásszint	Részarány	Pontszám az egyes feladatért
1. szint Ismeret: – Földrajzi fogalmak, tények, kifejezések, osztályozások, fogalmak, elvek és általánosítások felsorolása, felismerése és reprodukálása; – alapvető topográfiai ismeretek.	30 %	1–2
2. szint Megértés és alkalmazás: – ok-okozati viszonyok megállapítása; – példák keresése, saját példák felsorolása; – problémák megoldása.	50 %	1–3
3. szint Új problémák önálló megoldása, önálló értelmezés: – különböző földrajzi tényezők, jelenségek és folyamatok elemzése; – saját elképzelések fejlesztése az elsajátított földrajzi munkamódszerek alapján; – egyszerűbb földrajzi munkamódszerek és technikák felhasználása.	20 %	1–4

Az 1. sz. feladatlapon hat (6) strukturált feladat van, a 2. sz. feladatlapon pedig négy (4) strukturált feladat található. Mindkét feladatlapon mindhárom tudásszintet felmérjük. A strukturált feladatokban több különböző típusú kérdés van.

3.4 A FELADATOK ÉRTÉKELÉSI KRITÉRIUMAI

ÍRÁSBELI RÉSZ

■ A feladatok értékelési kritériumai a feladattípustól függően – az ismeret és a megértés osztályozása

Az ismeretet és a megértést mérő feladatok szabályszerűen minden strukturált feladat elején vannak. 1 vagy maximum 2 ponttal vannak pontozva. Lehetnek feleletválasztós, kiegészítő, összefüggést kereső és kivételesen rövid választ követelő feladatok.

Feleletválasztós feladat mintája:

A felsorolt fogalmak közül **karikázza be** az éghajlati **elemeket!**

- a) domborzat,
- b) hőmérséklet,
- c) légnyomás,
- d) tengeri áramlatok,
- e) a szárazföld és tengerek térbeli elrendeződése,
- f) nedvességtartalom.

Három helyes válaszért (b, c, f) 2 pontot adunk, kettőért 1, kevesebbért 0 pont jár. Három helyes és egy helytelen válaszért 1 pontot adunk. Amennyiben a három helyes válaszon kívül még kettő vagy több helytelen választ is bekarikáz, a jelölt nem kap pontot a feladatra.

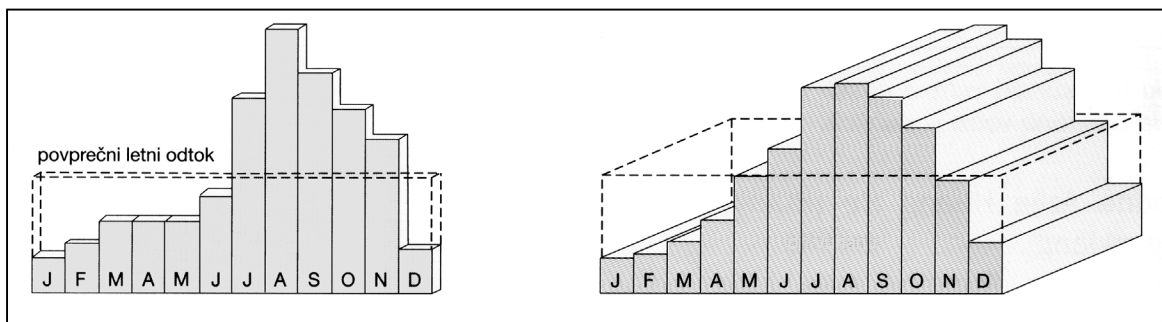
A rövid választ követelő feladat mintája:

A Huang He (Huangho) és a Chang Jiang (Jangcekiang) a legnagyobb ázsiai folyók közé tartoznak. Az 1.sz. grafikon mindkét folyó hidrogramját ábrázolja.

1.sz. grafikon

Sárga-folyó

Kék-folyó

(Vir: Regionalna geografija sveta, str. 18. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1997)

Melyik két tényező hat mindkét folyó magas vízállására nyáron?

1. _____
2. _____

A jelöltnek két tényezőt kell megneveznie. Mindkettőért (nyári monszun esőzés és hó-, illetve jégolvadás) 1 pontot adunk. Amennyiben csak egy tényezőt nevez meg, 0 pontot adunk.

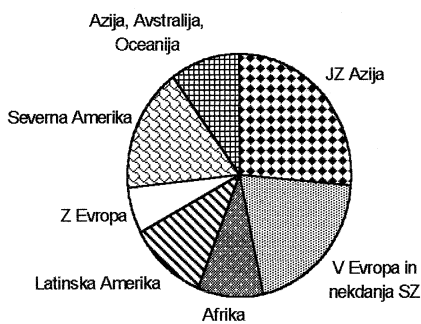
■ **A feladatok értékelési kritériumai a feladattípustól függően – az analízis és a szintézis képességeinek felmérése**

Ebben a típusban leginkább a különböző képanyag (térképek, grafikonok, fényképek, ábrák) elemzésének készségét mérjük fel. A feladatok objektív típusúak (szövegpótlás, összefüggések keresése), vagy rövid választ követelők.

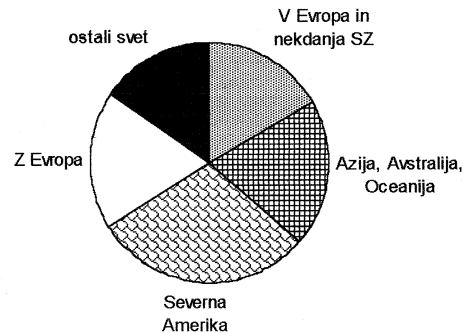
A feladat mintája:

Hasonlítsa össze az 1.sz. és 2.sz. grafikon, melyek a kitermelt és a felhasznált kőolajmennyiség arányát mutatják be a világ különböző tájain. Mire következtet az ábra alapján?

1.sz. grafikon: Kőolajkitermelés

2.sz. grafikon: Kőolajfelhasználás

(Vir: Nagle, G., Spencer, K., 1997: *Advanced Geography Through Diagrams*, str. 117. Oxford University Press. Oxford)

A jelöltnek a helyes válaszért, amelyből ki kell tűnni a kőolaj kitermelésének és felhasználásának egymás közti arányának összehasonlítása (a gazdaságilag fejlett régiók szerepe a kitermelésnél csekély, ellenben a felhasználásnál a legnagyobb, vagy DK-Ázsiában termelik a legtöbb kőolajat, a felhasználásnál pedig nincs jelen ...) 1 pontot adunk. Amennyiben kizárólag a kitermelést, ill. a felhasználást írja le, 0 pontot kap, ugyanúgy a helytelen következtetésért.

■ **A feladatok értékelési kritériumai a feladattípustól függően – az alkalmazás és az értékelés képességének mérése**

Ezeknél a feladatoknál a jelölt magasabb szintű tudását bizonyítja. Ezek általában a strukturált feladat utolsó kérdései. Többnyire rövid mondatokba tömörített válaszokat követelnek. Velük a jelölt a tudásfelhasználás átvitelének képességét, valamint ok-okozati következtető és ítélkező készségéről tesz tanúbizonyságot

A feladat mintája:

Magyarázza meg a kőolajtermelés és felhasználás közti különbségek okát Nyugat-Európa és Délnyugat-Ázsia példáján.

Délnyugat-Ázsia _____

Nyugat-Európa _____

A jelölt mindkét megnevezett régió értelmesen megmagyarázott okfejtéséért 1 pontot, összesen legtöbb 2 pontot kap. DNy-Ázsiánál hangsúlyoznia kell a kőolajmezők gazdagságát és az elenyésző felhasználást, mert az ipar kevésbé fejlett, a kőolaj a legfontosabb és legtöbbször az egyetlen exporttermék, amelyen az ország összgazdasága alapul, mert a lakosság gyéresebb, az éghajlat melegebb ... Nyugat-Európánál hangsúlyoznia kell, hogy az régi iparvidék, nagymértékben kihasználja az energiaforrásokat, a világ gazdaságilag legfejlettebb része, a felhasználás a sűrű lakosság, közlekedés, hidegebb éghajlat – fűtés ... következtében nagyobb.

GYAKORLATI RÉSZ

■ Mércék és utasítások a belső értékeléshez

Terep- és laboratóriumi munka

A terep- és laboratóriumi munkára, valamint a tanulmányi kirándulásra 35 óra áll rendelkezésre, éspedig az utolsó, a negyedik évfolyamban.

Mivel a terepmunka feladatai mind természet-, mind társadalomföldrajzi jellegűek, a jelölteknek a két részből ugyanannyi feladatot kell elvégezniük. Így lehetőség nyílik a terepmunka különböző módszereinek kivitelezésére és ellenőrzésére.

A kötelező rész több terepmunkából áll. A jelöltnek legtöbb 6 feladatát, ebből 3 természet- és 3 társadalomföldrajzi terepmunkáját értékeljük.

A jelöltek mindegyik terepmunkáról beszámolót készítenek, és azt leadják a tanárnak. A beszámolókat a tanár **0–11 ponttal** értékeli. A 6 elvégzett terepmunkáért max. **66 pont** jár.

A tanár minden egyes gyakorlat esetében a következőket osztályozza: a terepmunka előkészületeit max. **3 ponttal**, a kivitelezést max. **4 ponttal** és az írásbeli beszámolót max. **4 ponttal**. A jelölt tehát **3 pontot** kaphat a terep- és laboratóriumi munka előkészületeiért, az utasítások megfelelő betartásáért, valamint a terep- és laboratóriumi felszerelés használatáért; **4 pontot** kaphat a tervezett terep-, ill. laboratóriumi munka kivitelezéséért, amennyiben az adatok gyűjtésekor és a mérésekben önállóságot, pontosságot és következetességet tanúsít; **4 pontot** kaphat az adatok feljegyzése és bemutatása címén.

Tanulmányi kirándulás

A jelölt a tanulmányi kirándulás előkészítéséért és kivitelezésének részéért max. **3 pontot** kaphat. Még **3 pontot** kaphat a tanulmányi kirándulásról készített írásbeli beszámolóért.

A jelölt így összesen **72 pontot** érhet el, ami az érettségi összosztályzatának **20 %-át teszi ki**.

Abszolút pontszám	1-3	4-7	8-10	11-14	15-18	19-21	22-25	26-28	29-32	33-36	37-39	40-43	44-46	47-50	51-54	55-57	58-61	62-64	65-68	69-72
Százalékpont	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

Utasítások a laboratóriumi gyakorlatok és a terepmunka végzéséhez

Magyarázat

1. A földrajzi kutatómunka módszerének megismerése a terepmunka része.
2. A jelöltek a terepmunka során megfigyelnek, rajzolnak, mérnek, mintákat gyűjtenek, felmérést végeznek, térképeznek, adatokat gyűjtenek és rangsorolnak.

3. A laboratóriumi gyakorlat a terepmunka része. A méréseket és elemzéseket megfelelő felszereléssel a terepen, ill. az iskola megfelelő laboratóriumában végezhetik.
4. A földrajzi tanulmányi kirándulás kötelező. Szlovéniában, illetve a határon túl is lehetséges. A kirándulás egynapos. A jelöltek előzőleg felkészülnek a kirándulásra, majd írásbeli beszámolót készítenek róla.
5. Az utasítások alapján a jelöltek minden elvégzett gyakorlatról külön-külön beszámolót készítenek. A beszámolót a diák mappájában őrzik az iskolában. A tanár folyamatosan értékeli a beterjesztett feladatokat. A mappákat az iskola irattárában őrzik.
6. A jelölt munkájáról szóló beszámolót – a kitöltött értékelőlap fénymásolatát az illetékes tanár az iskolai érettségi bizottság titkárához juttatja el.
7. A gyakorlati munka időbeni terjedelme 35 óra, és ez az összosztályzat 20 % -át biztosítja. Az értékelés belső. A tanárok a munka tervezésekor figyelembe veszik az időbeosztás tervezetét.
8. Amennyiben a jelölt bármilyen igazolt oknál fogva nem végzi el az összes előírt feladatot, a tanár a gyakorlati rész követelményeiből ad fel egy megfelelő feladatot a jelöltnek, amelyet az egyedül végez el.
9. Azok a jelöltek, akiknek már nincs diák státuszuk, olyan iskolát keresnek, ahol a földrajz érettségi tantárgy. Az iskolában mentor segítségével végzik el a kötelező feladatokat.
10. Azok a jelöltek, akik nem tesznek eleget a gyakorlati munka követelményeinek, az érettségi vizsgán a földrajz összosztályzatának legfeljebb 80%-át érhetik el.

A gyakorlati munka időbeosztásának tervezete (35 óra)

Tartalmak		
	Társadalomföldrajz	Természetföldrajz
Terepmunka hazai környezetben	12 óra	8 óra
Laboratóriumi gyakorlat		4 óra
Földrajzi tanulmányi kirándulás	4 óra	4 óra
Utasítások, konzultációk, pótfeladatok		3 óra

4. A VIZSGA TARTALMA ÉS CÉLJAI

ÁLTALÁNOS FÖLDRAJZ

- természetföldrajz
- társadalomföldrajz
- az ember gazdasági tevékenysége

A VILÁG REGIONÁLIS FÖLDRAJZA (EURÓPA NÉLKÜL)

- Ázsia
- Afrika
- Latin-Amerika
- Észak-Amerika
- Ausztrália és Óceánia

EURÓPA REGIONÁLIS FÖLDRAJZA

- Európa természetföldrajzi jellegzetességei
- korszerű földrajzi jelenségek és folyamatok Európában
- Európa régiói, ezek gazdasági jelentősége és fejlődési problémái

SZLOVÉNIA FÖLDRAJZA

- Szlovénia helyzete a világban
- Szlovénia természetföldrajzi alapjai
- Szlovénia társadalomföldrajzi jellegzetességei
- a szlovén tájak földrajzi problémái
- határon túli szlovének

Az 1. sz. feladatlapon 6 (hat) strukturált feladat van. A 2.sz. feladatlapon 4 (négy) strukturált feladat található.

Az 1.sz. feladatlap strukturája

Az első és második strukturált feladat a regionális földrajz példái alapján általános földrajzi ismereteket mér fel. A harmadik és negyedik strukturált feladat a regionális földrajz két kiválasztott földrészének ismeretét méri fel. Az ötödik és hatodik strukturált feladat Európa két kiválasztott régiójának regionális földrajzi ismeretét méri fel.

Az iskolaév elején tájékoztatjuk a tanárokat és a jelölteket arról, hogy melyik két földrész és melyik két európai régió lesz az érettségi vizsga tétele abban az évben.

A 2.sz. feladatlap strukturája

Az első és második strukturált feladat leginkább Szlovénia általános jellegzetességeinek ismeretét méri fel.

A harmadik és negyedik strukturált feladat Szlovénia régióismeretét méri fel.

A kétnyelvű és az olasz tannyelvű iskolákban a 2.sz. feladatlapot úgy módosítottuk, hogy a két utolsó strukturált feladat Magyarország, ill. Olaszország földrajzának ismeretét méri fel.

4.1 ÁLTALÁNOS FÖLDRAJZ

TERMÉSZETFÖLDRAJZ

A jelölt:

---

1. A FÖLD FELÉPÍTÉSE ÉS FELSZÍNE

- leírja a Föld belsejének felépítését;
- megkülönbözteti az endogén és exogén erőket, valamint a földfelszín alakulására gyakorolt hatásukat;
- leírja az üledékes, a magmás és az átalakult kőzetek keletkezését;
- felsorolja a fő földtörténeti korokat; és összeköti őket a fontosabb hegységgyűrődésekkel;
- megmagyarázza a vulkánok működésének és a földrengéseknek az okait, illetve következményeit;
- megmagyarázza a mai kontinensek keletkezését;

2. FELSZÍNFORMÁK

- felsorolja azokat a tényezőket, amelyek a különböző felszínformák keletkezését okozták;
- felsorolja és leírja a főbb külső átalakító folyamatokat;
- összehasonlítja a Föld felszínformáló tényezőit és folyamatait, valamint példákat keres;
- megállapítja a különböző felszínformák közti hasonlóságokat és különbségeket;
- elemzi a különböző felszínformák keletkezésének okait;
- megkülönbözteti az egyes felszín típusokat;
- a kép segítségével felismeri a felszín típusot, és meghatározza azokat a tényezőket, amelyek hatással voltak a keletkezésére;

3. AZ IDŐJÁRÁS ÉS AZ ÉGHAJLAT

- megkülönbözteti és magyarázza az éghajlati elemeket és tényezőket, valamint befolyásukat az éghajlatok közti különbségekre;
- ismeri és leírja az éghajlati elemeket;
- felsorolja és leírja a fő földrajzi övezeteket, valamint az éghajlati típusokat;
- elemzi az éghajlati diagramot, és besorolja a megfelelő éghajlati típusba;
- megmagyarázza a légtömegek hatásközpontjainak (akciócentrum) fontosságát;
- leírja az egyes szelek jelentőségét;
- elemzi az egyes éghajlat típusok jellegzetességeit és térbeli elrendeződését;
- értékeli az éghajlat hatását az emberek életére;

4. A TALAJ

megmagyarázza a talajképződést és a talaj fejlődési folyamatát;
elemzi az egyes talajképző tényezőket, és megmagyarázza a talajszelvény fogalmát;
értékeli az egyes talajtípusoknak a természeti tényezőktől való függőségét, valamint ezek fontosságát mezőgazdasági szempontból;
felsorolja a talaj alapvető jellegzetességeit és a fő talajtípusok elterjedtségét;
értékeli az emberi tevékenységek hatását a talaj minőségének változására;

5. NÖVÉNYZET

megmagyarázza a környezeti tényezők hatását a különböző éghajlati típusok növényzetére;
megkülönbözteti a növénytakaró fő csoportjait, és felismeri ezek lényeges jellegzetességeit;
összehasonlíttja az egyes növényzet- és éghajlattípusok elterjedtségét;
értékeli a növényzet jelentőségét az ember számára, vázolja az ember szerepét a növényzet veszélyeztetésében, illetve megőrzésében;

6. VIZEK

megkülönbözteti az óceánokat és tengereket;
megmagyarázza a tengervíz fizikai és kémiai tulajdonságait;
elemzi a tengeri áramlatok éghajlatra és gazdaságra gyakorolt hatását;
értékeli a tenger jelentőségét az ember számára;
megmagyarázza a tenger szennyeződésének okait és következményeit;
leírja a talajvíz jellegzetességeit;
értékeli a talajvíz fontosságát a lakosság vízellátásában, és ismerteti az ezzel kapcsolatos problémákat;
felsorolja a különböző keletkezésű tavakat;
megmagyarázza a tavak ökológiai problémáit;
felsorolja a folyóvizekkel kapcsolatos alapfogalmakat;
összehasonlíttja és értékeli a folyóvizek szerepét az emberek életében a világ különböző részein;
elemzi a vízjárás kialakulását befolyásoló tényezőket;
ismeri a folyók szennyezettségének fő forrásait.

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ

A jelölt:

---

1. NÉPESSÉG

leírja a népesség különböző területi megoszlását befolyásoló tényezőket;
definiálja a népesség számának változásával kapcsolatos fogalmakat;
felsorolja és leírja a népesség számának változását befolyásoló tényezőket;
megmagyarázza a népesség társadalmi és biológiai összetételét;
értékeli a változásokat a népesség összetételében;
korfa alapján magyarázza a népesség kor szerinti és nemi összetételét;
felsorolja a világ fő vallásait, és megérti ezek kihatását a táj arculatára és az emberek közti viszonyokra;
megmagyarázza a migrációk okait és következményeit;
értékeli a vándorlások hatását a népesség összetételére és a tájra;
definiálja a deagrázáció, depopuláció és urbanizáció fogalmát;
megérti a multikultúra szerepét a nemzetek együttélésében;

2. TELEPÜLÉSEK

magyarázza a települések alapvető felosztását vidéki és városi településekre;
meghatározza a város fogalmát, és megkülönbözteti a város funkcióit;
magyarázza az egyes városnegyedek főbb jellegzetességeit;
magyarázza a "város vonzáskörzete" fogalmát.

GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGEK

A jelölt:

---

1. MEZŐGAZDASÁG

értékeli a mezőgazdaság jelentőségét az emberiség élelmiszer- és nyersanyagellátásában;
megkülönbözteti a föld minőségi osztályait és a mezőgazdasági ágazatokat;
magyarázza a mezőgazdaság különböző módzatait;
leírja azokat az ökológiai problémákat, amelyek összefüggnek a mezőgazdasággal;

2. ENERGETIKA ÉS IPAR

felsorolja a nyersanyag kitermelésének adottságait;
magyarázza az energiaforrások fontosságát az emberiségre;
összehasonlítja az egyes energiaforrások előnyeit és hátrányait;
magyarázza az ipar gazdaságágazati jelentőségét;
felsorolja az ipar telepítési tényezőit;
elemzi az egyes tényezők szerepe változásának okait;
elemzi az iparvidék jellegzetességeit;

3. KÖZLEKEDÉS

elemzi a közlekedés különféle ágazatait, és összehasonlítja őket;
elemzi az egyes közlekedési ágazatoknak a környezetre és a gazdaságra gyakorolt hatását;

4. IDEGENFORGALOM

elemzi az idegenforgalom fejlődésének feltételeit;
elemzi az idegenforgalmi térség fejlődésének feltételeit;
megállapítja a turizmus hatását a tájra, gazdaságra, kultúrára és az emberek életére.

4.2 A VILÁG REGIONÁLIS FÖLDRAJZA

ÁZSIA

A jelölt:

---

1. TERMÉSZETI JELLEGZETESSÉGEI

ismeri a hidrográfiai jellegzetességeket és azok hatását a népsűrűsége és a gazdaságra;

megmagyarázza az éghajlat és a növényzet tényezőit Ázsiában;

éghajlati diagrammák alapján következtet az éghajlati típusra és a növényzetre;

2. NÉPESSÉGE

megmagyarázza az ázsiai népesség alapvető demográfiai összetételét;

elemzi a természetes szaporulatot az életszínvonal függvényében, ismerteti az elmaradottságból kivezető út lehetőségeit;

megmagyarázza a főbb vallások elterjedtségét Ázsiában;

leírja a lakosság vallási összetételének hatását az ázsiai életmódra;

3. MEZŐGAZDASÁGA

ismerteti a mezőgazdaság jelentőségét Ázsia számára;

leírja a mezőgazdaság főbb ágazatait;

felméri a mezőgazdasági termelést az élelmiszerellátás szemszögéből, valamint ismerteti perspektíváit;

tudja definiálni a "Zöld Forradalom" fogalmát, és azt összefüggésbe tudja hozni az éhínség problémájával;

értékeli Ázsia egyes országainak gazdasági irányultságát és fejlettségét;

megmagyarázza Ázsia jelentősebb gazdasági és politikai problémáit.

A jelölt:

---

1. TERMÉSZETI JELLEGZETESSÉGEI

megmagyarázza Afrika felszínének alapvető jellegzetességeit és felszínformáló folyamatait;

megmagyarázza az éghajlatot és a növényzetet befolyásoló tényezőket;

elemzi a csapadék mennyiségét és eloszlását, következtet az éghajlati típusra;

ismeri a természetes növénytakaró jellegzetes típusait;

ismeri Afrika legfontosabb tájegységeit;

értékeli Afrika folyóvizeinek fontosságát az energetikai hasznosítás és a közlekedés függvényében;

megmagyarázza a Száhel-övezeti aszályok okait és következményeit;

kifejti az aszály elleni küzdelem és az aszály következményei felszámolásának sikerességét;

2. MEZŐGAZDASÁGA

megmagyarázza az önellátó mezőgazdaság jellegét, és felsorolja a fontosabb kultúrnövényeket;

megmagyarázza a piacra irányuló mezőgazdaság jellegét, és felsorolja a fontosabb kultúrnövényeket;

leírja az afrikai állattenyésztés fejlődésének különleges feltételeit, majd magyarázza a nomád- és a piacra irányuló állattenyésztés jellegzetességeit;

3. BÁNYÁSZATA

elemzi a bányászati lehetőségeket, és kapcsolatba hozza Afrika kőzetösszetételével;

leírja a fontosabb bányavidékeket és olajmezőket;

értékeli az érc kivétel-függőség jó és rossz oldalait;

megmagyarázza a gazdasági és politikai problémák összefonódását Afrikában.

A jelölt:

---

1. ÁLTALÁNOS JELLEGZETESSÉGEI

értékeli Amerika felfedezésének jelentőségét az őslakosok és az európaiak szempontjából;
megmagyarázza Latin-Amerika népességének faji összetételét;

2. KÖZÉP-AMERIKA

leírja Közép-Amerika geopolitikai egységeit;
megmagyarázza fő természeti jellegzetességeit;
megmagyarázza Mexikóváros urbanizációjának problémáit;
ismerteti Közép-Amerika gazdasági jellegzetességeit;

3. DÉL-AMERIKA

megmagyarázza Dél-Amerika természeti egységeit;
ismeri a legnagyobb folyóit;
ismeri a fő éghajlati típusokat és összefüggésüket a növényzettel és a népsűrűséggel;
felsorolja és leírja az Andok-térsége országainak természeti egységeit;
megmagyarázza az Andok-térsége országainak közös társadalmi jellegzetességeit;
megmagyarázza a dél-amerikai államok lakosságának faji összetételét és gazdasági irányultságát;
megmagyarázza Brazília fő természeti jellegzetességeit;
leírja a nagyvárosokba irányuló bevándorlások és az ottani életvitel problémáit;
ismeri a különbségeket Brazília egyes részeinek gazdasági irányzatában;
értékeli az indián lakosság helyzetét és perspektíváit;
felsorolja Brazília fontosabb gazdasági és népességtömörüléseit;
értékeli az Amazonas menti trópusi erdő állapotát és fontosságát az emberiség számára;
megmagyarázza Dél-Amerika néhány politikai problémáját;
elemzi a földrész gazdasági problémáit.

A jelölt:

---

1. TERMÉSZETI JELLEGZETESSÉGEI

elemzi a domborzat, a légáramlatok és a tengeri áramlások hatását Észak-Amerika éghajlatára;

megmagyarázza a hideg, arktikus és a forró, száraz légtömegek hirtelen beáramlásának okait és következményeit;

2. NÉPESSÉGE

megmagyarázza az USA betelepítésének jellegzetességeit;

megmagyarázza a népesség faji összetételét, valamint az amerikanizálódás fogalom jelentését;

felméri a nem fehér lakosság helyzetét az USA -ban;

értékeli a multikultúra szerepét a nemzetek együttélésében;

3. MEZŐGAZDASÁG

megmagyarázza a telkek felosztásának módját az USA-ban;

felsorolja és leírja az USA mezőgazdasági övezeteit, és állítását természeti és társadalmi feltételekkel indokolja meg;

ismerteti az amerikai farmok nagyságát, irányultságát és a mezőgazdasági termelés módját;

értékeli az USA mezőgazdaságának fontosságát világviszonylatban;

4. IPAR

területileg meghatározza az USA és Kanada legfontosabb ipari körzeteit;

indokolja a telepítő tényezők hatását az ipar keletkezésére és kialakulására;

megmagyarázza a régi ipari körzetek keletkezésének okait;

elemzi az újabb ipari körzetek keletkezésének feltételeit;

5. URBANIZÁCIÓ

összehasonlítja az USA és Kanada népsűrűségét;

megmagyarázza a magas fokú urbanizáció okait;

leírja a megalopolisz fogalmát;

megmagyarázza az amerikai nagyvárosok szerkezetét.

AUSZTRÁLIA ÉS ÓCEÁNIA

A jelölt:

---

1. TERMÉSZETI JELLEGZETESSÉGEI

felsorolja és leírja Ausztrália fő éghajlati típusait;
elemzi Ausztrália növényzeti és hidrográfiai körülményeit;
érti a természeti körülmények befolyását a mezőgazdaságra és annak fejlődésére;

2. NÉPESSÉGE

elmagyarázza az ausztráliai bevándorlás folyamatát;
elemzi Ausztrália lakosságának mai etnikai összetételét;
leírja Ausztrália népsűrűségének természeti tényezők által előidézett egyenlőtlen megoszlását;

3. GAZDASÁGA

képes meghatározni Ausztrália világgazdaságban betöltött szerepét.

4.3 EURÓPA REGIONÁLIS FÖLDRAJZA

EURÓPA TERMÉSZETFÖLDRAJZI JELLEGZETESSÉGEI

A jelölt:

---

1. FEKVÉSE ÉS HELYZETE

térkép segítségével meghatározza Európa határait;
a többi földrész és a hőmérsékleti övezetek függvényében meghatározza Európa földrajzi fekvését és helyzetét
ismeri Európa politikai felosztását;
képes Európa és a többi földrész nagyságának, lakossága számának és népsűrűségének összehasonlítására;

2. TERMÉSZETI JELLEGZETESSÉGEI

megmagyarázza Európa alapvető földrajzi egységeit;
ismeri a fő felszíntípusokat;
földtani térkép segítségével leírja Európa földtani fejlődését; és összeveti az érc- és energiaforrások lelőhelyeivel;
földtani térkép segítségével felsorolja Európa főbb szerkezeti elemeit, és leírja őket;
meg tudja ítélni az éghajlat szerepét tekintettel a növényzetre, talajra, izekre és az emberek életére;

elemzi a különböző éghajlati típusokat és az alapvető vízhálózatot megfelelő térképek segítségével;

értékeli a tenger fontosságát az ember számára.

KORSZERŰ FÖLDRAJZI JELENSÉGEK ÉS FOLYAMATOK EURÓPÁBAN

A jelölt:

---

1. LAKOSSÁG

megmagyarázza a népsűrűség különböző fokát a természetföldrajzi tényezők függvényében;

felsorolja a fő vallásokat és azok elterjedtségét Európa különböző országaiban;

felsorolja a fő nyelvcsoportokat és a hozzájuk tartozó népeket;

megéri a multikulturális együttélés fontosságát;

elemzi a migrációs áramlások okát és fajtáját a múltban és ma;

2. GAZDASÁG

megéri az európai államok gazdasági együttműködésének céljait, és

megtalálja bennük Szlovénia helyét;

példák segítségével be tudja mutatni az EU mezőgazdasági politikáját;

3. KÖZLEKEDÉS ÉS IDEGENFORGALOM

megfelelő térképek segítségével elemzi az idegenforgalom fontosságát és a közlekedési áramlások irányát.

EURÓPA RÉGIÓI

A jelölt:

---

1. ÉSZAK-EURÓPA

meghatározza Észak-Európa fogalmát, valamint felosztását nordikus és balti államokra;

1.1 Nordikus államok

Természeti jellegzetességei

megmagyarázza Skandinávia felszínének keletkezését, átalakulását és főbb jellegzetességeit;

összehasonlítja a gleccser jellegű felszín átalakulását Skandináviában és nálunk;

felsorolja és leírja az éghajlat fő jellegzetességeit;

Népessége és gazdasági irányzata

elemzi a népesség eltérő területi megoszlásának okait;

A nordikus államok néhány jellegzetes problémája és tevékenységei

- felsorolja és értékeli a savas eső keletkezésének okait és ennek következményeit;
- összehasonlítja a savas eső következményeit Skandináviában és Szlovéniában;
- megmagyarázza a vízenergia és a kőolaj jelentőségét;
- megmagyarázza a halászat jelentőségét Norvégia és Izland számára;
- megmagyarázza a mezőgazdaság fejlettségét, és felsorolja a fő mezőgazdasági terményeket;
- megmagyarázza az erdőgazdálkodás fontosságát Svéd- és Finnországban, valamint a finn fafeldolgozó iparban történt változásokat;
- megmagyarázza a svéd áttérést a hagyományos vasfeldolgozásról a technológia kivételére;

1.2 Balti államok

- leírja a balti államok nyelvi arculatát, és az eloroszosítás problémáit;
- összehasonlítja a három kis balti állam korszerű fejlődését Szlovénia fejlődésével;

2. NYUGAT-EURÓPA

Természeti jellegzetességei

- leírja a földtani felépítés és a felszín főbb jellegzetességeit, valamint felismeri a tengerpart típusait;
- éghajlati diagrammák elemzésével leírja az éghajlat jellemzőit;
- felméri a természetföldrajzi jellegzetességek fontosságát a mezőgazdaság függvényében;

Társadalmi jellegzetességei

- leírja a Nyugat-Európa gazdasági fejlődését befolyásoló természet- és társadalomföldrajzi tényezőket;
- felsorolja a magas fokú gazdasági fejlettség fő jellegzetességeit és annak okait;
- összehasonlítja Nyugat-Európa fejlettségét Európa és a fejlett világ többi részével;
- meghatározza a "Commonwealth" és a "frankofon államok" fogalmak jelentését;

A nyugat-európai államok néhány jellegzetessége

2.1 Brit-szigetek

- meghatározza a Brit-szigetek terjedelmét;
- felsorolja és leírja a brit mezőgazdaság fő jellegzetességeit;
- leírja a régi és új iparágak jellegét és szerepét, emellett felsorolja a Cambridge-fenomén jellegzetességeit;
- különbségeket keres a központi területek és a peremvidékek között, valamint felsorolja kialakulásuk okait;
- leírja az urbanizáció jellegét Nagy-Britanniában;
- értékeli a magas fokú urbanizált környezet életmódját;

2.2 Ír Köztársaság

- felsorolja és leírja Írország főbb természeti jellegzetességeit;
- megmagyarázza az ír mezőgazdaság jellegét;
- felsorolja az írek kivándorlásának főbb okait és következményeit;
- összehasonlítja Írország helyzetét a többi, kifejezetten emigrációs térséggel Európában;
- felsorolja a protestánsok és a katolikusok közötti konfliktus főbb vonásait;
- összehasonlítja Észak-Írországgal Európa és a világ többi, hasonló konfliktustérségét;

2.3 Benelux-államok

meghatározza a "Benelux" jelentését;
felsorolja fő domborzati sajátosságait, és kapcsolatba hozza a letelepedési és gazdasági feltételekkel;
leírja Hollandiát mint magasan fejlett mezőgazdasági államot, és felsorolja mezőgazdaságának sajátosságait; különös tekintettel Szlovéniára;
megmagyarázza az újonnan elhódított földterületek problémáit Hollandiában;
meghatározza a belga lakosság főbb jellegzetességeit;

2.4 Franciaország

meghatározza Franciaország nemzetiségi összetételét és bevándorlási politikájának különlegességét, majd összehasonlítja Szlovéniáéval;
ismerteti Franciaország gazdasági és energiaellátási jellegzetességeit;
megmagyarázza a francia centralizmus jellegét;

3. DÉL-EURÓPA

meghatározza Dél-Európa fogalmát és területét;
elemzi a mediterrán mezőgazdaság fő jellegzetességeit;
felbecsüli az idegenforgalom jelentőségét;
érvekkel támasztja alá a közös megoldás szükségességét, különös tekintettel a mediterrán térség ökológiai problematikájára;

3.1 Ibériai-félsziget

Természeti jellegzetességei

felsorolja fő domborzati egységeit;
megmagyarázza az éghajlat hatását a mezőgazdaságra, illetve az idegenforgalomra;
leírja az aszály elleni küzdelem módjait;

Gazdasága

elemzi a különbségeket a mezőgazdaság terén az ország beltérségei és a tengerpart között, illetve a latifundia és a kis, családi gazdaságok között;
leírja a mezőgazdaság fejlődésének lehetőségeit, és értékeli Spanyolország szerepét a mezőgazdasági termények európai piacán;
elemzi a tömegturizmus háború utáni fejlődésének jellegzetességeit;

3.2 Appennin-félsziget

Természeti jellegzetességei

leírja a felszín fő jellegzetességeit, és felismeri Észak-Olaszország fő domborzati egységeit és folyóit;
megnevezi a vulkanizmus területét;
természetföldrajzi szempontból összehasonlítja Olaszország déli és északi részét;

Lakossága

felsorolja és helyileg meghatározza az olaszországi nemzeti kisebbségeket;
összehasonlítja az olaszországi szlovének helyzetét a többi nemzeti kisebbség helyzetével Olaszországban;

Gazdasága

felsorolja és leírja az északi és déli rész gazdasági fejlettsége közti különbség okait, vázolja Olaszország északi és déli részének további fejlődési lehetőségeit;

összehasonlítja az idegenforgalom jellegzetességeit és problémáit Olaszországban, valamint a többi dél-európai államban;

3.3 Görögország

felsorolja a görög mezőgazdaság főbb problémáit;

elemzi a turizmus lehetőségeit;

összehasonlítja a partvidék és a belterület közötti fejlődési különbségeket;

4. KÖZÉP-EURÓPA

Természeti jellegzetességei

leírja a felszín jellegzetességeit;

megmagyarázza a röghegységek földtani felépítését és jelentőségüket az ipari fejlődésben;

megmagyarázza az Alpok földtani felépítését, és azt kapcsolatba tudja hozni a különböző gazdasági tevékenységek fejlődési lehetőségeivel;

Társadalmi jellegzetességei

kifejti a Közép-Európa fogalmát;

meghatározza a Közép-Európa keleti és nyugati része közötti gazdasági különbségek okát;

természeti adottságai alapján elemzi Közép-Európa országainak különböző mezőgazdasági irányzatait;

Egyes példák és problémák

vázolja a Rajna völgyének gazdasági jelentőségét;

értékeli az Alpok közlekedési átjárhatóságát – különös tekintettel a környezetvédelemre

földrajzilag meg tudja határozni az Alpok legfontosabb közúti és vasúti hágóit;

megmagyarázza Svájc kantonális berendezkedését;

összehasonlítja Közép-Európa különböző természeti egységeit, és felismeri problémáit (Alpok, Szilézia ...);

Magyarország

Természetföldrajzi jellegzetességek

meghatározza a Kárpát-medence földrajzi helyzetét Közép-Európában;

megmagyarázza Kárpát-medence földtani fejlődését, és leírja a főbb felszínformákat;

értékeli Magyarország hidrográfiai jellegét;

felismeri és felsorolja Magyarország legfontosabb folyóvizeit és tavait;

megmagyarázza a Kárpát-medence éghajlati jellegzetességeit;

leírja a csapadékok területi megoszlását, és indokolja ennek okait;

felméri a talaj és jellegzetességeinek fontosságát a mezőgazdaságban;

leírja a Kárpát-medence természetes növénytakaróját;

Társadalomföldrajzi jellegzetességek

Lakosság

ismeri Magyarország főbb demográfiai jellegzetességeit;
megállapítja az aktuális demográfiai folyamatok okait és következményeit;
megmagyarázza a különböző időszakok népességfejlődési tendenciáit, ó – a 20. század utolsó évtizedeit hangsúlyozva;
következtet a következő évezred demográfiai fejlődésére;
leírja a nemzeti kisebbségek helyzetét Magyarországon (a rábavidéki szlovénekét és a többiét is);

Települések

vázolja a települések típusait és felosztását;
megmagyarázza a vidéki települések problémáit;
meghatározza a főváros központi szerepét;
leírja Budapest város agglomerációját;
megmagyarázza a regionális központok lényeges funkcióit;

Gazdaság

elemzi a mezőgazdaság jelentőségét, és felsorolja a főbb mezőgazdasági területeket a jellegzetes kultúrnövényekkel;
összehasonlítja a magyar és a holland mezőgazdaságot;
értékeli az ipar telepítő tényezőit;
felsorolja a fontosabb bányakincseket, és ismeri ezek lelőhelyeit;
meghatározza a főbb iparágakat, és elemzi problémáikat;
ismeri a fő iparközpontokat, ill. iparkörzeteket;
értékeli Magyarország közlekedési helyzetét;
leírja a turizmus fejlődését;
felsorolja az idegenforgalom fajtáit, és megjelöli a főbb idegenforgalmi központokat és térségeket;
felhívja a figyelmet Magyarország ökológiai problémáira, megnevezi azok okát, és értékeli a szanálásukra tett kísérleteket;

Magyarország tájegységei

ismeri Magyarország regionalizációjának kritériumait;
felsorolja Magyarország nagytájait;
meghatározza a nagytájak természetföldrajzi vonásait;
megmagyarázza az egyes nagytájak társadalomföldrajzi problematikáját;
értékeli a Magyarország és Szlovénia határmenti régiói között létező kapcsolatok jelentőségét és következményeit;

5. DÉLKELET-EURÓPA

Természeti jellegzetességei

térkép segítségével meghatározza és leírja Délkelet-Európa domborzati egységeit;

Társadalmi jellegzetességei

leírja a változásokat Délkelet-Európa politikai térképén;

leírja a délkelet-európai országok közös vonásait és különbségeit;

ismeri Délkelet-Európa gazdasági fejlődésének alapvető jellegzetességeit és problémáit;

elemzi a lakosság nemzetiségi összetételét;

megmagyarázza Délkelet-Európa válságövezeteinek okát és terjedelmét;

felméri Délkelet-Európa országai gazdasági fejlődésének további lehetőségeit;

6. KELET-EURÓPA

Természeti jellegzetességei

megmagyarázza Kelet-Európa fogalmát, fekvését és területét;

leírja földtani szerkezetének felépítését és felszínének jellegét, valamint megnevezi fontosabb hegységeit és folyóvizeit;

felbecsüli a mezőgazdaság természeti adottságait;

Lakosság

felsorolja Kelet-Európa nagyobb nemzeteit;

megmagyarázza Oroszország társadalmi és politikai berendezkedését;

leírja az eloroszosodás problémáját, valamint a nemzetiségi problémákat az egyes államok szerint;

összehasonlíttja a valamikori SZU-ban élt nem orosz nemzetek helyzetét a volt jugoszláviai helyzettel;

megérti a nemzetiségi konfliktusok okait, lokalizálja őket, és felsorolja enyhítésük lehetőségeit;

Gazdaság

megmagyarázza a "kolhozok" és "szovhozok" főbb jellegzetességeit;

megmagyarázza a liberalizáció fontosságát a mezőgazdaságban;

elemzi a nehézipar és az energetika fejlődésének lehetőségeit;

értékeli a volt SZU gazdasági irányultságát;

felméri a kelet-európai országok környezethez való viszonyát;

leírja Kelet-Európa nemzetiségi összetételét.

4.4 SZLOVÉNIA FÖLDRAJZA

SZLOVÉNIA MINT FÖLDRAJZI FOGALOM

A jelölt:

---

1. Szlovénia helyzete

értékeli Szlovénia földrajzi helyzetét Közép-Európában, Európa más részeinek találkozásánál;

vázolja az önálló szlovén állam keletkezését.

SZLOVÉNIA TERMÉSZETFÖLDRAJZI ALAPJAI

A jelölt:

---

1. A domborzat és jelentősége

keletkezésük és kialakulásuk idejének függvényében felsorolja a kőzeteket, valamint megmagyarázza befolyásukat Szlovénia domborzatára;

felsorolja a domborzat jellegzetes típusait, és ismeri elterjedtségüket Szlovénia különböző részein;

leírja a karsztfelszín elterjedtségét Szlovéniában, és értékeli fontosságát a népsűrűség függvényében;

2. Az éghajlat

éghajlati görbe alapján elemzi a hőmérséklet és a csapadékok területi eloszlását Szlovénia különböző részein;

Szlovénia térképének segítségével megmagyarázza a csapadékeloszlást a domborzat és a tengertől való távolság függvényében;

felsorolja és leírja a csapadékjárás és az éghajlat típusait;

elemzi a bioklimatikus magassági övezetek jellegzetességeit;

3. Talaj és növényzet

ismeri Szlovénia erdővel borított területének részarányát, és megkeresi ennek az állapotnak az okait;

értékeli az erdő jelentőségét Szlovénia számára;

a tengerszint fölötti magasság függvényében megmagyarázza a növényzet és talajkihasználás változását;

megmagyarázza azokat a tényezőket, amelyek veszélyeztetik Szlovénia erdeit;

4. Vizek

ismeri a fő szlovén folyókat;

az ivóvízellátás szempontjából értékeli a talajvizes körzetek védelmének jelentőségét;

vázolja a szlovén folyók szennyezettségével kapcsolatos problémákat, valamint javasolja orvoslásuk lehetséges módjait;

a hidrogrammák elemzésével felismeri a vízjárások típusait, és megmagyarázza az azokat befolyásoló tényezőket;

megmagyarázza a karsztvizek különlegességeit, és megindokolja azok védelmének szükségességét;

ismeri Szlovénia főbb ártereit, és ismeri az ingovány fogalmát;

értékeli a tenger, az ásvány- és termálvizek megfelelő kihasználásának fontosságát Szlovénia számára.

SZLOVÉNIA TÁRSADALOMFÖLDRAJZI JELLEGZETESSÉGEI

A jelölt:

---

1. MEZŐGAZDASÁG

megmagyarázza az összefüggést a Szlovénia egyes részein található parasztság aránya és a domborzat, illetve a gazdasági fejlettség között;

vázolja a mezőgazdaság fejlődésének szempontjából fontos természeti és társadalmi körülményeket;

megmagyarázza az erdőterületek növekedésének problematikáját és a művelt mezőgazdasági területek csökkenésének okait;

elemzi a mezőgazdaság szerepét a környezet változásában;

megmagyarázza a hazai mezőgazdaság irányultságát, ismeri a parasztlakos Szlovéniában, és összehasonlítja azt a szomszédos országokéval;

ismerteti a birtokviszonyokat a más országokban találhatókkal;

2. ENERGETIKA ÉS NYERSANYAGOK

a gazdaságosság és az ökológia függvényében felbecsüli a még működő szénbányák jelentőségét;

felsorolja a Száva, Dráva és Soča folyók vízi erőműveit, valamint elemzi a kitermelt energia és a környezeti hatása közötti arányt;

megmagyarázza a különböző energiaforrás arányát Szlovénia energiahasználatában;

vázolja a nukleáris energia részarányát, és értékeli azt az energiaszükséglet és a környezetre gyakorolt hatás függvényében;

3. IPAR

megmagyarázza Szlovénia iparának fejlődését és az "ipari félhold" kialakulását;

megérti az "ipari félhold" és a népsűrűség közötti összefüggést;

felsorolja a főbb iparágakat, és megmagyarázza, melyik telepítő tényezők befolyásolták keletkezésüket;

összehasonlítja az iparban foglalkoztatottak arányát más országokéval;

4. KÖZLEKEDÉS

értékeli Szlovénia tranzit jellegét;
ismeri az alap- vasúthálózatot és ennek áruforgalmi előnyeit;
leírja a közúti forgalmi kereszteződést és a közúti forgalom alapvető problémáit;
felméri, mennyire veszélyezteti a közúti forgalom a környezetet;
felméri a koperi kikötő fontosságát Szlovénia gazdasági fejlődése szempontjából;

5. TURIZMUS

felsorolja és leírja a természeti adottságokat - különös tekintettel a turizmus fajtáinak fejlődésére;
elemzi a turizmus fajtáit, és felsorolja a főbb turisztikai körzeteket és központokat;
felméri a turizmus szerepét a gazdaságban, a kultúrában és a környezet károsításában;

6. LAKOSSÁG

leírja Szlovénia népességfejlődésének jellegzetességeit és a népességcsökkenés következményeit;
megmagyarázza a népességpangást és az elnéptelenedést, valamint azok következményeit;
ismeri a ki- és bevándorlás okait és következményeit;
leírja mindkét kisebbség helyzetét Szlovéniában, és összehasonlítja őket a szlovén kisebbség helyzetével Magyarországon, Olaszországban és Ausztriában;

7. TELEPÜLÉSEK

megmagyarázza az urbanizáció és a szuburbanizáció fogalmakat;
ismeri az urbánus lakosság arányát Szlovéniában, és összehasonlítja ezt néhány kiválasztott országéval;
különbséget tud tenni a vidéki települések típusai között;

8. REGIONÁLIS ÉS KÖRNYEZETI ELLENTÉTEK

megmagyarázza a védett területek megalapításának okait;
leírja a degradált környezet problémáit;
értékeli a célszerű környezetgazdálkodás jelentőségét.

HATÁRON TÚLI SZLOVÉNEK

A jelölt:

---

1. OLASZORSZÁGI SZLOVÉNEK

felsorolja Olaszország azon régióit, ahol szlovének élnek;
elemzi az egyes régiók szerinti egyenlőtlen nemzetiségi jogokat;

2. AUSZTRIAI SZLOVÉNEK

megmagyarázza az északi etnikai határt és ennek közeledését dél felé;
a domborzati jellegzetességek és a gazdasági fejlettség függvényében leírja a beolvadás fő okait;
felsorolja a régiókat és a fontosabb településeket, ahol a karintiai szlovének élnek;

3. MAGYARORSZÁGI SZLOVÉNEK

megmagyarázza a szlovének jelenlétét Magyarországon;
értékeli a kétnyelvűség fontosságát az emberek életében;
fel tudja sorolni azokat a központi településeket, ahol szlovének élnek.

5. A GYAKORLATI MUNKA KÖVETELMÉNYEI

5.1 TEREPMUNKA ÉS LABORATÓRIUMI GYAKORLATOK HAZAI KÖRNYEZETBEN

A jelöl:

KARTOGRÁFIA

tájékozódnak a természetben és térkép segítségével;
iránytű és térkép segítségével mozognak a természetben;
mérik és átszámítják a térképeken levő távolságokat;
domborzati keresztmetszeteket rajzolnak;
tereprajzot készítenek;

TERMÉSZETFÖLDRAJZ

FOLYÓVIZEK

megállapítják a vízhalózat szerteágazódását;
mérik a víz fizikai tulajdonságait;
meghatározzák a víz kémiai tulajdonságait;
felbecsülik a szennyezettség fokát;
megállapítják az emberi ténykedések hatásait;
fényképek és felmérések segítségével végigkísérik a tájban az árvizek okozta negatív következményeket;

TENGER, TAVAK

megállapítják a tengerpart típusát;
mérik a tenger (tavak) fizikai tulajdonságait;
értékelik a tengerpart kihasználásának ésszerűségét;

FÖLDFELSZÍN ÉS KÖZETFELÉPÍTÉS

felismerik a táj domborzatformálóit;
megfigyelik és vázolják a tipikus domborzati formákat;
kőzetmintákat gyűjtene;

mérik a lejtők hajlásszögét;

megállapítják a felszín meredeksége és kőzetfelépítése, valamint a talajhasználat közötti összefüggéseket;

csoportosítják és összehasonlítják a kőzeteket;

A TALAJ ÉS A NÖVÉNYZET

megfigyelik és ábrázolják a talaj keresztmetszetét;
meghatározzák a talaj tulajdonságait (szín, talajszemcsék, reakció, CaCO₃ részarány);
felmérik a talajt a talajművelés és a növényzet szempontjából;
megállapítják a talaj károsodásának és pusztulásának formáit (szennyeződés, kavicsbányák, erózió, csuszamlások);
feltérképezik a növénytakaró formáit (erdei-, cserjés-, réti- és antropogén növényzet);
minden formában megállapítanak 2–3 uralkodó növényfajtát;

ÉGHAJLAT

mérik a hőmérsékletet és a levegő nedvességtartalmát, valamint a légnyomást;
mérik a szél irányát és a légmozgás gyorsaságát;
elemzik az összegyűjtött adatokat, és összehasonlítják az éves átlagokkal;
földrajzi helyzetük függvényében összehasonlítják az időjárási körülmények adatait különböző szlovéniai települések között (tengerszint fölötti magasság, árnyas – napos fekvés);
különböző éghajlati adatokat ábrázolnak.

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ

LAKOSSÁG

a kiválasztott településeken statisztikai adatok segítségével kiszámítják a lakosság számának változásait;
meghatározzák a lakosság-összetételt;
elemzik a népességnövekedési előrejelzést, és bemutatják ennek következményeit;
ábrázolják a kiválasztott adatokat és bemutatják őket;

TELEPÜLÉSEK

településeket (településrészeket, kiválasztott utcákat) térképeznek fel, és megállapítják ezek korát, funkcióit és rendezettségüket;
elemzik az összegyűjtött adatokat, és összehasonlítják őket a területrendezési tervekkel;

KERESKEDELEM

feltérképezik az üzlethelyiségek fajtáit egy-egy településen (településrészben vagy utcában);
felmérést készítenek a vásárlók között, és elemzik az összegyűjtött adatokat, az üzlethelyiségek fajtája, felszereltsége és a vásárlók lakhelyének távolsága függvényében;
javasolják a kereskedelmi kínálat növelését (vagy csökkentését);
utalnak egy meghatározott térség kereskedelmi tevékenységeinek növekedési, ill. csökkenési lehetőségeire;

TURIZMUS

települést, utcát, térséget fotóznak;
statisztikai, történelmi és földrajzi adatokat gyűjtenek;
megalkotják településük idegenforgalmi ismertetőjét képből és szövegből;

KÖZLEKEDÉS

számlálják a közúti forgalmat;
megrajzolják a forgalom sűrűségének térképét, és megállapítják a forgalmi terheltséget;
önállóan gyűjtött adatokat elemeznek, és indítványozzák a közlekedési viszonyok javítását;

MEZŐGAZDASÁG

interjú segítségével megállapítják a parasztgazdaságok nagyságát;
alaprajzot készítenek egy parasztgazdaságról, és megállapítják a mezőgazdasági területek művelését és a kísérő épületek fajtáit;
megállapítják a parasztgazdaság irányzatát és felszereltségét;
értékelik a parasztgazdaság gazdaságosságát és jövőbeli eredményességét;

KISIPAR

kisipari körzeteket (utcákat) térképeznek fel;
megállapítják a különböző kisipari ágazatok egymás közti kapcsolatát ezeken a területeken;
interjút készítenek a kisiparosokkal tevékenységük eredetéről, a kisipar keletkezésének okairól és idejéről, valamint a további fejlődési lehetőségekről;
megállapítják, mekkora piaccal rendelkeznek egyes kiválasztott kisipari tevékenységek, és következtetéseket vonnak le jövőjükre vonatkozóan;

IPAR

egy kiválasztott településen megállapítják a különböző iparágak alkalmazottai számának és képzettségének változásait az utóbbi két évtizedben;
megállapítják a már kihasznált és a lehetséges ipartelepítő tényezőket;
grafikusan ábrázolják az összegyűjtött adatokat;
elemzik az összegyűjtött adatokat, következtetéseket vonnak le a térség ipari fejlődéséről és jelenlegi összetételének alkalmasságáról;

A KÖRNYEZET BEFOLYÁSOLÁSA

a lakosság megkérdezésével adatokat gyűjtenek az ivóvízellátásról, közműellátottságról, a fűtés fajtáiról, a hulladékkezelésről;
elemzik az összegyűjtött adatokat, és megállapítják egy kiválasztott terület lakosságának a környezethez való viszonyát;
feltérképezik az illegális szemétlерakatokat, lefotózzák, felbecsülik méretüket és a legelterjedtebb hulladékfajtákat.

5.2 FÖLDRAJZI TANULMÁNYI KIRÁNDULÁS

A jelöltek:

---

közösen megtervezik a tanulmányi kirándulás helyét, idejét és tartalmát;
megismerik a kiválasztott táj földrajzi fekvését és geomorfológiai fejlődését;
megfigyelik, meghatározzák és rajzokat készítenek a felszínformákról;
megismerik a táj hidrológiai jellegzetességeit;
megismerik a táj növényzetét és talajfajtaíát;
elemzik az éghajlati típust és az ember hozzá való alkalmazkodását;
elemzik a lakosság számának növekedését és a települések fejlődését;
megismerik a táj és a fontosabb települések történelmi fejlődését;
megismerik a táj kulturális, etnikai jellegzetességeit és különlegességeit;
elvégzik a terepmunka kiválasztott földrajzi módszereit;
elemzik a táj gazdasági fejlődését, és utalnak a lehetőségekre;
elemzik egy adott táj megközelíthetőségét;
kiválasztott természeti, kulturális nevezetességeket, intézményeket és egyéniségeket látogatnak;
ismerkednek a kiválasztott tájegység fontosabb földrajzi irodalmával;
terepmunkával adatokat és képanyagot gyűjtenek;
vázolják és elemzik a tanulmányi kirándulás folyamatát, és záróbeszámolót készítenek róla;

6. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ JELÖLTEK

Az érettségi vizsgáról szóló törvény 4. szakasza kimondja, hogy a jelöltek egyenlő feltételek közt tesznek érettségi vizsgát. A különleges bánásmódot igénylő jelöltek részére, akiket végzés alapján irányítottak a képzési programokba, indokolt esetekben pedig más jelöltek számára is (sérülés, betegség), tekintettel hiányosságuk, korlátaik, zavaruk fajtájára és fokára, módosítani kell az érettségi vizsga végzésének és tudásuk értékelésének módját.

A következő módosítások lehetségesek:

1. az érettségi vizsga két részben, két egymást követő időszakban való teljesítése;
2. az érettségi vizsga idejének meghosszabbítása, beleértve a szünetek hosszabbítását is, illetve több rövidebb szünet beiktatását;
3. a vizsgaanyag formájának módosítása (pl. Braille-írás; nagyítás, ha a kérdések fordítása nem lehetséges; a vizsgaanyag beírása lemezre)
4. külön helyiség;
5. módosított munkakörülmények (világítás, emelés lehetősége...);
6. speciális segédeszközök (Braille-írógép, megfelelő írószerek, fóliák domború rajz készítéséhez);
7. vizsga más személy segítségével (aki pl. az írásban vagy olvasásban segít);
8. számítógép használata;
9. módosított szóbeli vizsga és hallás utáni értést mérő vizsga (felmentés, szájról olvasás, jelnyelvre való fordítás);
10. az érettségi vizsga gyakorlati részének módosítása (pl. a szemináriumi dolgozatok, gyakorlatok módosított teljesítése);
11. az értékelés módosítása (pl. azokat a hibákat, amelyek a jelölt zavarából erednek, nem tekintjük hibának; az értékeléskor a külső értékelők együttműködnek a különleges bánásmódot igénylő jelöltekkel való kommunikáció szakembereivel).

7. IRODALOM

Az általános érettségi vizsgára való felkészülésben a jelöltek a Szlovén Köztársaság Közoktatási Szaktanácsa által jóváhagyott tankönyveket és taneszközöket használják. A jóváhagyott tankönyvek és taneszközök jegyzéke a Középiskolai tankönyvkatalógusban található, amely a Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete honlapján www.zrss.si olvasható.

ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI TANTÁRGYI VIZSGAKATALÓGUS – FÖLDRAJZ
A Földrajz Érettségi Bizottsága

A katalógust elkészítették:

mag. Slavko Brinovec
Karmen Cunder
Alenka Dragoš
Ingrid Florjanc
Mária Gaál
Stojan Gojčič
Rozalija Klasinc
dr. Karmen Kolnik Kolenc
Nives Kotnik
dr. Franc Lovrenčak
Saša Mislej
Franco de Simone
Igor Šeruga
dr. Metka Špes

recenzensek:

dr. Mirko Pak
Mira Verbič

nyelvi lektor: **Helena Škrlep**

magyar nyelvre fordította:
Mária Gaál

a magyar fordítás lektora:
Hermina László
dr. Anna Kolláth

A vizsgakatalógus a Szlovén Köztársaság Köznevelési Szaktanácsa a 2006. május 18-i, 91. ülésén fogadta el, és a 2008. évi tavaszi vizsgaidőszaktól az új vizsgakatalógus hatályba lépéséig érvényes.

A katalógus érvényességéről az adott évben az az évi Általános érettségi vizsgakatalógus rendelkezik.

Izdał in založil

DRŽAVNI IZPITNI CENTER

predstavniki: **mag. Darko Zupanc**

szervező:

Joži Trkov

© Državni izpitni center

Vse pravice pridržane.

műszaki szerkesztő: Barbara Železnik Bizjak

tördelés: Dinka Zec

nyomda: Državni izpitni center

Ljubljana 2006

A katalógus ára: 910,00 SIT

A tudáskatalógus belső használatra készült.